

UDK 378/014

DOI <https://doi.org/10.31470/2415-3729-2021-13-287-297>

Theoretical Bases of Pedagogical Partnership as One of the Factors of the Effective Interaction of Participants in the Educational Process

Hanna Byhar

Doctor of Philosophy in Pedagogy (Ph.D),

Associate Professor of the Department of Pedagogy and Methods of Primary Education

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

✉ 2, Kotsyubinsky Str., Chernivtsi, Ukraine 58012

E-mail: h.buhar@chnu.edu.ua

ORCID : <https://orcid.org/0000-0002-4480-8293>

Iryna Pits

Doctor of Philosophy in Pedagogy (Ph.D),

Associate Professor of the Department of Pedagogy and Methods of Primary Education

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

✉ 2, Kotsyubinsky Str., Chernivtsi, Ukraine 58012

E-mail: irinapits1980@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7911-9922>

Inna Prokop

Doctor of Philosophy in Pedagogy (Ph.D),

Associate Professor of the Department of Pedagogy and Methods of Primary Education

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

✉ 2, Kotsyubinsky Str., Chernivtsi, Ukraine 58012

E-mail: i.prokop@chnu.edu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2409-4892>

Liudmyla Tymchuk

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,

Head of the Department of Pedagogy and Social Work

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

✉ 2, Kotsyubinsky Str., Chernivtsi, Ukraine 58012

E-mail: l.tymchuk@chnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3122-8150>

Date of receipt of the article: April 18, 2021

Article accepted for publication: June 02, 2021

Теоретичні засади педагогічного партнерства як одного з факторів ефективної взаємодії учасників освітнього процесу

Ганна Павлівна Бигар

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та методики початкової освіти

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

✉ вул. Коцюбинського, 2, Чернівці, Чернівецька область, Україна, 58012

Ірина Іванівна Піц

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та методики початкової освіти

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

✉ вул. Коцюбинського, 2, Чернівці, Чернівецька область, Україна, 58012

Інна Степанівна Прокоп

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та методики початкової освіти

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

✉ вул. Коцюбинського, 2, Чернівці, Чернівецька область, Україна, 58012

Людмила Іванівна Тимчук

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри педагогіки та соціальної роботи

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

✉ вул. Коцюбинського, 2, Чернівці, Чернівецька область, Україна, 58012

Дата надходження статті: 18 квітня 2021 р.
Стаття прийнята до друку: 02 червня 2021 р.

Abstract

The article deals with the problem of partnership between the participants of the educational process. The purpose of the article is to consider the theoretical bases of the formation of partnership skills during the educational process. **Methods.** Analysis, synthesis, comparison are chosen as the main methods of pedagogical experiment. **The results.** The role of partnership in the formation of teachers' and students' unity

is shown, together with the interrelations «teacher-teacher», «teacher-student», «student-student». The methodological approaches are considered as the basis for the process of forming partnership relations in the educational process of the institution. Such chosen methodological approaches are: systemic approach, activity approach, acmeological approach, integrative approach, praxeological approach. The role of each approach in the studied process is shown. The considerable attention is paid to general scientific and specific principles. Among the general scientific principles, the emphasis is made on the principles of scientificity, accessibility, consistency and connection of theory with practice. The following are considered as specific principles: mutual respect, friendly attitude to each other, decision-making discretion, and distribution of leadership responsibilities. The attention is also paid to the requirements of partnership in school and family. The authors of the research defined the basic requirements and rules for forming school-family partnership: social and pedagogical partnership; forming life and profession values; professionalism; ensuring the uniform parents' and teachers' requirements; humanization of interpersonal relations in any team, showing tolerance, voluntariness, the members' ability to interact. The importance of regularity in the implementation of community requirements and rules is indicated.

Conclusions. Considering the problem of forming partnership relations to be little analysed and studying partnership relations in the form of a pedagogical partnership, the authors made a conclusion that this process should be seen as interconnected through structures: teacher-student-student-parent, which is in line with the Concept of the New Ukrainian School. The authors added that the formation of partnership relations in a teaching staff will contribute to the introduction of new educational technologies, promote to the humanization of the educational process, the establishment of relations on a parity basis.

Keywords: teachers and students teams, partnership, pedagogical partnership, methodological approaches, general scientific and specific principles, requirements for the formation of partnerships.

References

1. Bibik, N.V. (2004). *Kompetentnisnyi pidkhid: refleksyivnyi analiz [Competence approach: reflexive analysis]*. In O.V. Ovcharuk (Ed.). *Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovyi dosvid ta ukrainski perspektyvy [Competence approach in modern education: world experience*

and Ukrainian perspectives]. Kyiv: «K.I.S.» (pp. 45 50) [in Ukrainian].

2. Kokhanova, O. (2011). *Psykhologhiia partnerskoi vzaiemodii v osviti [Psychology of partnership in education]*. Kyiv: PP Shcherbatykh O. [in Ukrainian].

3. Nikolenko, L.T. (2018). Pedahohika partnerstva yak umova realizatsii zavdan rozvytku osobystosti dytyny u konteksti Novoi ukrainskoi shkoly [Pedagogy of partnership as a condition for the implementation of tasks of child personality development in the context of the New Ukrainian school]. Retrieved from <https://lib.iitta.gov.ua/710749/> [in Ukrainian].

4. Pro skhvalennia Kontseptsii realizatsii derzhavnoi polityky u sferi reformuvannia zahalnoi serednoi osvity «Nova ukrainska shkola» na period do 2029 roku [About approval of the Concept of realization of the state policy in the field of reforming of general secondary education «New Ukrainian school» for the period till 2029]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-r#n8> [in Ukrainian].

5. Realizatsiia idei pedahohiky spivrobotnytstva v navchalno-vykhovnomu protsesi [Implementation of ideas of pedagogy of cooperation in the educational process]. Retrieved from <https://studfiles.net/preview/6824551/page:8/> [in Ukrainian].

6. Trotsko, H.V. (2002). Teoretychni pytannia formuvannia profesiino-pedahohichnoi hotovnosti maibutnoho vchytelia [Theoretical issues of formation of professional and pedagogical readiness of the future teacher]. (Part 1). Kharkiv: OVS [in Ukrainian].

7. Yakymy mozhut buty ukrainski vchyteli maibutnoho: dosvid peremozhtsiv «Global teacher Prize» [What can Ukrainian teachers of the future look like: the experience of the winners of the Global Teacher Prize]. Retrieved from <http://lviv1256.com/news/yakymy-mozhut-butyyukrajynski-vchytelimajbutnoho-dosvid-peremozhtsiv-global-teacher> [in Ukrainian].

Вступ

Нині на основі нових освітніх технологій, коли все більшого поширення набувають ринкові відносини, одним із стимулюючих напрямів розвитку і удосконалення навчального процесу є врегулювання взаємовідносин викладача/вчителя і студента/учня. Вивчення процесу формування вмій встановлювати партнерські відносини в системі школа-університет має значення у подальших відносинах між партнерами з бізнесу, в учительському і викладацькому колек-

тивах. Але ці вміння потрібно сформувати. Основою для них є виховання порядності, доброчесності, доброзичливості між людьми. Саме людський фактор є визначальним у взаєминах між партнерами.

Тому *метою статті* було обрано розглянути теоретичні основи формування партнерських умінь під час освітнього процесу.

Матеріал і методи дослідження

Питання партнерства вивчає низка дослідників. Так, В. Бакіров, І. Гавриленко, О. Іонова, А. Рибіноа, З. Сазонова, Л. Хижняк здійснили аналіз різних напрямів розвитку цієї проблеми. Досліджено: педагогічні вимоги до взаємовідносин між членами суспільства (Т. Кириєнко); етичні питання процесу (І. Гребенніков,) удосконалення змісту, форм і методів педагогічного спілкування (Л. Островська, Т. Кириєнко); педагогічні умови для успішного співробітництва між членами колективу (А. Алексєєнко, Л. Божович, В. Пластовий); умови взаємодії колективу вчителів і батьками учнів; (Н. Кот, Т. Пагута). Основне термінологічне поле визначено і розроблено І. Модель та Б. Модель;. Сутність і функції соціального партнерства розкрито в працях Л. Луговською О. Олейниковою та іншими.

Дослідження ґрунтується на наукових педологічних підходах: системному, діяльнісному, аксіологічному, інтеграційному. За основні методи обрано методи аналізу, синтезу, порівняння педагогічного експерименту. Проаналізувавши літературні джерела, ми дійшли висновку, що дана проблема може бути вирішена шляхом застосування сукупності педагогічних і загальнометодологічних підходів.

Результати та їх обговорення

Розгляд проблеми розпочали з основних дефініцій дослідження: партнерство, педагогічне партнерство.

У психолого-педагогічній літературі дефініція «партнерство» подається у декількох значеннях:

– система взаємовідносин, які відбуваються у процесі певної спільної діяльності (Коханова, 2011:2);

– організаційна форма спільної діяльності, що передбачає об'єднання осіб на відповідних умовах розподілу праці та активної участі в її реалізації (Ніколенко, 2018:3);

– спосіб взаємовідносин, за яких зберігаються права кожної із сторін, чітко узгоджені і злагоджені дії учасників спільної справи, що ґрунтуються на засадах взаємовигоди та рівноправності (Якими

можуть бути...). Дефініція «педагогіка партнерства» розглядається як чітко визначена система взаємовідносин всіх учасників освітнього процесу – організовується на принципах добровільності й спільних інтересів (Реалізація ідей педагогіки...).

Основою цієї дефініції є повага й рівноправність всіх учасників один до одного; дотримання норм і обов'язків; активне включення всіх учасників у реалізацію спільних проєктів; готовність приймати рішення і відповідати за їх реалізацію.

Більшість учених вказують, що педагогіка партнерства ґрунтується на повазі та доброзичливості, довірі у стосунках, суб'єкт-суб'єктних відношеннях (Бібік, 2004:1; Коханова, 2011:2). За визначенням О. Коханової партнерство визначається, як встановлення партнерських стосунків між членами освітнього процесу на гуманістичних засадах.

Пояснюємо це складністю терміну «педагогічне партнерство». До реалізації ідей педагогіки партнерства використовують декілька шляхів. На нашу думку, одним з найбільш важливих є налагодження відношень між членами колективу Він, за баченням Ш. Амонашвілі, В. Сухомлинського, передбачає рівномірний розподіл обов'язків, що в свою чергу забезпечує рівнозначну відповідальність кожного учасника процесу. Це розширює їх права і обов'язки, а відповідно самостійність. Саме відчуття самостійності відіграє значну роль у партнерських відносинах, у здатності підтримувати один одного. Цей процес вимагає створення відповідного освітнього середовища, яке забезпечить співпрацю по лінії вчитель-вчитель, вчитель-учень, учень-учень, вчителі-батьки.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури були окреслені основні завдання партнерства:

- встановлення партнерських відносин з членами колективів і батьками;
- встановлення переліку основних цінностей, які об'єднують школу і батьків у єдиний колектив;
- залучення батьків до організації освітнього процесу;
- навчально-методичний супровід освітнього процесу;
- забезпечення контролю за процесом підготовки (Коханова, О., 2011:2).

Ефективність формування педагогічного партнерства науковці

пропонують налагоджувати через:

- підготовку педагогічного колективу школи до взаємодії з батьками, шляхом проведення спеціальних семінарів;
- залучення батьків до виховних заходів у школі чи класі.

Формування партнерських відносин є дуже своєрідним процесом і об'єднує навчання і виховання, які тісно пов'язані між собою. Це проявляється в його організації. При організації такого процесу обов'язковим є врахування соціально-педагогічного процесу; єдність дій педагогів і батьків; постійний контроль за процесом; гуманізація міжособистісних відносин; системна організація навчання батьків.

Для успішної організації партнерських відношень визначено основні умови: об'єктивні та суб'єктивні.

Кожний із цих чинників суттєво впливає на якість формування партнерських якостей, оскільки вони є багатогранними. Але як показали наші спостереження найбільший вплив на розвиток партнерських відносин мають суб'єктивні фактори.

Одна з головних ролей у педагогічному партнерстві належить учителю. Ефективність організації підготовки до засвоєння основ партнерства обумовлена наявністю у вчителя певних якостей: інтелектуальних, моральних і духовних, що викликає вільне спілкування, довіру, відкритість. А це все необхідно виховати вчителю у самого себе.

Педагогіка партнерство базується на педагогіці відносин. І ефективність процесу залежить від доброзичливості відношень. А їх потрібно виплекати. Це передбачає перегляд поглядів на відносини учень-вчитель, що в свою чергу забезпечить зміну відносин між усіма суб'єктами освітнього процесу (Про схвалення Концепції...; Реалізація ідей педагогіки...).

Тобто, необхідно утворити комплекс, у якому відносини будуть базуватись на паритетних основах (Ніколенко, 2018:3). Але в такому комплексі вчитель має бути вчителем – коучем, тренером, фасилітатором (Троцько, 2002:6).

З метою вивчення проблеми партнерства своє дослідження розподілили на декілька етапів: 1-й етап – визначення цільових установок. 2-й етап – вибір стратегії. 3-й етап – планування. 4-й етап – організація діяльності. 5-й етап – моніторинг та корекція.

Для реалізації мети дослідження було проведено опитуван-

ня студентів четвертого курсу різних факультетів у Чернівецькому національному університеті імені Ю.Федьковича. Загальна кількість опитаних складає 240.

Опитування передбачало такі питання:

1. Що таке партнерство?
2. Педагогічне партнерство – тільки поняття чи напрям у педагогіці?
3. Хто є учасниками педагогічного партнерства?
4. У чому полягає роль учителя у такому явищі?
5. Чи потрібна підготовка майбутніх фахівців до утворення партнерських зв'язків і коли починати таку роботу?

При опрацювання результатів відповідей з'ясувалося таке:

На усі п'ять питань правильну відповідь дали 48 студентів (20%). На інші запитання ми не одержали повних відповідей їх аналіз був різнобічним. Практично не дали відповіді 6,25% опитаних.

На основі їх відповідей ми зробили висновок, що питання формування партнерських відносин мало знайоме студентам. Вони більше орієнтуються на бізнесові структури, виключаючи з поля зору педагогічний колектив.

Проведене опитування підтвердило наше прагнення до опрацювання матеріалу про формування партнерських стосунків між учасниками освітнього процесу. Адже формування таких стосунків сприяє і підвищенню якості виховного процесу, що є таким необхідним для студентської молоді.

Висновки

Таким чином, проблема формування партнерських відносин є мало дослідженою. Оскільки вони, у нашому випадку, розглядається у формі педагогічного партнерства, то потрібно розглядати процес як взаємопов'язаний через структури: вчитель-учень-учень-батьки. Це відповідає Концепції Нової української школи. Формування партнерських зв'язків у педагогічному колективі буде сприяти впровадженню новітніх освітніх технологій, адже вони сприяють гуманізації освітнього процесу, встановленню відношень в колективі на паритетних началах.

Література

1. Бібік Н.В. *Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та*

українські перспективи. *Бібліотека з освітньої політики* / за заг. Ред. О.В. Овчарук. К.: «К.І.С.», 2004. С. 4550.

2. Коханова О. *Психологія партнерської взаємодії в освіті*: навч.-метод. посіб. Київ: ПП Щербатих О. 2011. 104с.

3. Ніколенко Л.Т. Педагогіка партнерства як умова реалізації завдань розвитку особистості дитини у контексті Нової української школи. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/710749/>.

4. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-p#n8>.

5. Реалізація ідей педагогіки співробітництва в навчально-виховному процесі. URL: <https://studfiles.net/preview/6824551/page:8/>.

6. Троцько Г.В. *Теоретичні питання формування професійно-педагогічної готовності майбутнього вчителя*. Харків: ОВС., Ч. 1. 2002. 201 с.

7. Якими можуть бути українські вчителі майбутнього: досвід переможців «Global teacher Prize» URL: <http://lviv1256.com/news/yakymy-mozhut-buty-ukrajinski-vchytelimajbutnoho-dosvid-peremozhstiv-global-teacher>.

Бигар Г.П., Піц І.І., Прокоп І.С., Тимчук Л.І.

Теоретичні засади педагогічного партнерства як одного з факторів ефективної взаємодії учасників освітнього процесу

Анотація

У статті розглянуто проблему партнерства між учасниками освітнього процесу. Показано роль партнерства у формуванні вчительського і учнівського колективу і між ними по лінії «вчитель-вчитель», «вчитель-учень», «учень-учень». Визначено методологічні підходи, на яких ґрунтується процес формування партнерських відносин в освітньому процесі навчального закладу. Такими підходами обрано системний, діяльнісний, акмеологічний, інтеграційний, праксеологічний. За основні методи обрано методи аналізу, синтезу, порівняння педагогічного експерименту. Показана роль кожного з підходів у досліджуваному процесі.

Значна увага приділена загальнонауковим і специфічним принципам. Серед загальнонаукових принципів особлива увага приділена принципам науковості, доступності, послідовності і зв'язку теорії з практикою. Як специфічні принципи розглянуто : взаємна повага; доброзичливе ставлення один до одного;самостійності у прийнятті рішень розподілення лідерських обов'язків. Звернута увага на вимоги організації партнерства в школі і сім'ї.

Основні вимоги та правила організації партнерства школи і сім'ї: соціально-педагогічне партнерство; формування життєвих і професійних цінностей; професіоналізм, забезпечення єдиних вимог батьків і учителів; гуманізація міжособистісних відносин в будь-якому колективі;проявляти толерантність, добровільність, здатність до взаємодії між членами колективу.

Вказується на значення систематичності у виконанні вимоги і правил співтовариства.

Ключові слова: вчительський і учнівський колективи, партнерство, педагогічне партнерство, методологічні підходи, загальнонаукові і специфічні принципи, вимоги до формування партнерських відносин.

Бигар А.П., Пицц И.И., Прокоп И.С., Тимчук Л.И

Теоретические основы педагогического партнерства как одного из факторов эффективного взаимодействия участников образовательного процесса

Аннотация

В статье рассмотрена проблема партнерства между участниками образовательного процесса. Показана роль партнерства в формировании учительского и ученического коллектива и между ними по линии «учитель-учитель», «учитель-ученик», «ученик-ученик». Определены методологические подходы, на которых основывается процесс формирования партнерских отношений в образовательном процессе учебного заведения. Такими подходами избран системный, деятельностный, акмеологический, интеграционный, праксеологический. За основные методы избран методы анализа, синтеза, сравнения педагогического эксперимента. Показана роль каждого из подходов в исследуемом процессе. Значительное внимание уделено общенаучным и

специфическим принципам. Среди общенаучных принципов особое внимание уделено принципам научности, доступности, последовательности и связи теории с практикой. Как специфические принципы рассмотрены: взаимное уважение; доброжелательное отношение друг к другу самостоятельности в принятии решений распределения лидерских обязанностей. Обращено внимание на требования организации партнерства в школе и семье. Основные требования и правила организации партнерства школы и семьи: социально-педагогическое партнерство; формирование жизненных и профессиональных ценностей; профессионализм, обеспечение единых требований родителей и учителей; гуманизация межличностных отношений в любом коллективе; проявлять толерантность, добровольность, способность к взаимодействию между членами коллектива. Указывается на значение систематичности в исполнении требования и правила сообщества.

Ключевые слова: учительский и ученический коллективы, партнерство, педагогическое партнерство, методологические подходы, общенаучные и специфические принципы, требования к формированию партнерских отношений.